

<https://ssoss.ui.ac.ir/?lang=en>

Strategic Research on Social Problems in Iran

E-ISSN: 2645-7539

Vol. 10, Issue 4, No.35, Winter 2022, pp. 69-90

Received: 18.12.2021 Accepted: 07.02.2022

Research Paper

Sociological Study of Sexual Harassment of Disabled Women in Mazandaran Province

Afagh Rostamian

Ph.D. Student of Sociology, Islamic Azad University, Babol Branch, Mazandaran, Iran

Afagh.rostamian@yahoo.com

Ali Rahmani Firozjah *

Associate Professor, Department of Sociology, Islamic Azad University, Babol Branch, Mazandaran, Iran

a.rahmani@baboliau.ac.ir

Aliasghar Abbasi Esfajir

Associate Professor, Department of Sociology, Islamic Azad University, Babol Branch, Mazandaran, Iran

Asfajir@hotmail.com

Introduction

Sexual abuse of people with disabilities is a common problem in contemporary society. However, many cases of harassment do not appear to be reported and thus remain unknown. The study of sexual harassment of disabled women is one of the topics that has not received much empirical attention. Sexual harassment is an example of violence against women. Although disabled women experience the same forms of abuse as non-disabled women do, some types of abuse are specific to women with disabilities and make them more vulnerable to physical and sexual abuse. The risk factors include inability to leave the harassing situation due to mobility disorders or dependence on a caregiver. Therefore, vulnerability increases with physical, mental, and emotional limitations. The present study investigated the extent of sexual harassment among disabled women in relation to social factors in Mazandaran Province. Considering individual and social consequences, as well as the religious nature of Iranian society, in which such secular and immoral behaviors are disliked, it was necessary to address the social factors affecting sexual harassment of the disabled.

Materials & Methods

This research was based on a survey method. A questionnaire was used to collect the data and the theoretical construct validity was applied to determine the validity of the indicators. The research population included women and girls with disabilities in Mazandaran Province. Based on its geographical location and cultural differences, Mazandaran Province is divided into 4 areas: Sari, Babol, Behshahr, and Noor. To determine the sample size, a simple random cluster sampling method was employed. A total of 9417 women with disabilities were selected from the mentioned cities as the statistical population. 400 questionnaires were distributed among the individuals and finally 343 questionnaires were described and analyzed. The dependent variable was sexual harassment, which was categorized into the two general dimensions of verbal harassment and non-verbal harassment. The independent variables included availability of suitable

targets, absence of the capable guardian in routine activities theory, and exposure measure and risky behaviors of lifestyle theory. The questionnaire reliability was obtained by using Cronbach Alpha. The highest Cronbach Alpha was 0.85 for the variable of exposure measure. The variables of suitable target and risky behavior had good reliability as well. In the present study, SPSS 21 software was utilized for performing the statistical analysis of data.

Discussion of Results & Conclusions

The results indicated that the first hypothesis of the study, i.e., sexual harassment of the disabled as a function of suitable target, was confirmed. Analysis of the variables showed that the increase in victimization could be attributed to the visible symptoms of disability, such as having a stick, wheelchair, etc. The evidence supported the idea that the motivated criminals were more likely to select those they

*Corresponding author

Rostamian, A., Rahmani Firozjah, A., & Abbasi Esfajir, A. (2022). Sociological study of sexual harassment of disabled women in mazandaran province. *Strategic Research on Social Problems in Iran University of Isfahan*, 10(4), 69-90.

2645-7539 / © 2022 The Authors. Published by University of Isfahan

This is an open access article under the CC BY-NC-ND/4.0/ License (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>).

<https://dx.doi.org/10.22108/srsp.2022.131625.1755>

<https://dorl.net/dor/20.1001.1.23221453.1400.10.4.4.0>

found vulnerable. The analyses also revealed that the individual and environmental factors might play a role in decreasing or increasing the potential risk. In particular, lack of academic achievement, satisfaction with the number of friends in the peer network, and difficulties in daily life activities affected the risk of victimization.

The second hypothesis of the study, i.e., sexual harassment of the disabled as a function of lifestyle, was confirmed with a beta value of 0.489. According to the lifestyle approach, some people lead lifestyles, with which victimization increases. Thus, some lifestyles create opportunities for crime and enhance the likelihood of victimization. Lifestyle theory in criminology is based on the premise that the probability of being victimized by a crime varies according to the extent the victims are placed in high-risk situations where potential offenders are present.

Keywords: Sexual Harassment, Suitable Target, Capable Guardian, Lifestyle, Disabled Women

References:

- Aghajani, N. (2004) The multiplicity of violence in street harassment. *Quarterly Journal of Women's Social Cultural Council*. 6(23),160-188. (In Persian)
- Amborski, A.M., Bussieres, E.L., Vaillancourt-Morel, M.P., & Joyal, C.C. (2021) Sexual Violence Against Persons With Disabilities: A Meta-Analysis. *Trauma, Violence & Abuse*. 1-14.
- Basile, Kathleen C., Breiding, Matthew J., & Smith, Sharon G. (2016). Disability and risk of recent sexual violence in the united states. *American Journal of Public Health*. 106(5), 928-933.
- Baumeister, A. L., Storch, E. A., & Geffken, G. R. (2008) Peer victimization in children with learning disabilities. *Child and Adolescent Social Work Journal*. 25(1), 11-23.
- Bennett, T. (1998) Crime prevention. in *The handbook of crime and punishment*. Tonry.M (Eds.). New York. Oxford University Press. 369-402.
- Blake, J., Lund, E.M., Zhou, Q., & Benz, M.R. (2012) National prevalence rates of bully victimization among students with disabilities in the United States. *School Psychology Quarterly*. 27(4), 210-222.
- Bones, P.D. (2013) Perceptions of vulnerability: a target characteristics approach to disability, gender and victimization. *Deviant Behavior*. 34(9), 727-750.
- Bonomi, A., Nichols, E., Kammes, R., & Green, T. (2018). Sexual violence and intimate partner violence in college women with a mental health and/or behavior disability. *Journal of Women's Health*. 27(3), 359-368.
- Branic, N. (2014) Routine activities theory. In *encyclopedia of crime & punishment*. Jennings.W.G. (Ed). Malden. MA: Wiley-Blackwell.
- Brown, S.E., Esbensen, F-A., & Geis, G. (2010) *Criminology: explaining crime and its context*. 7th Edition. Anderson Publishing. Cincinnati. Ohio.
- Chiodo, D., Wolfe, D.A., Crooks, C., Hughes, R., & Jaffe, P. (2009). Impact of sexual harassment victimization by peers on subsequent adolescent victimization and adjustment: a longitudinal study. *Journal of Adolescent Health*. 45, 246-252.
- Cohen, L.E., & Felson, M. (1979). Social change and crime rate trends: a routine activity approach, *American Sociological Review*. 44(4), 588-608.
- Engström, A. (2018) Associations between risky lifestyles and involvement in violent crime during adolescence. *Victims & Offenders*. 13(7), 898-920.
- Felson, M. (1994) *Crime and everyday life: Insight and implications for society*. Thousand Oaks. CA: Pine Forge.
- Finkelhor, D., & Asdigian, N. (1996) Risky factors for youth victimization: beyond a lifestyle/routine activities theory approach. *Violence and Victims*.11(1), 3-19 .
- Gann, T.L. (2018) *Disability status and victimization:an examination of mediating factors on risk*. A thesis submitted in partial fulfillment of the requirements for the degree of master of science. University. Thesis chair: dr. brent teasdale. in the andrew young school of policy studies of georgia state.
- Heydari Charvadeh, M. (2010). Violence against women, a sociological study of victim's role in escalating the situation, *Iranian Journal Of Social Problems*. 1(2), 55-79. (In Persian)
- Hunter, M. (2012) Street harassment in istanbul, <http://www.hollaback.org> 2013/10/29.
- Iman, M.T., Yousefinejad, E., Hoseinzadeh, M. (2011). Women, harassment and reaction a study of female students' experience and reactions to street harassment using mixed methods. *Iranian Journal of Sociology*. 12(3), 63-93. (In Persian)
- Ishaqi, M. (2003). Sexual harassment of women in a legal review. *Quarterly Journal of Women's Strategic Studies(Ketabe Zanan)*.20, 1-43. (In Persian)
- Ismailinasab, M (2007). Bending perspectives: harassment of women in the workplace, *Monthly Journal of Dawn of Knowledge*, 1(2), 44-51. (In Persian)
- Javan Jafari, A., & Shahideh, F. (2014) The role of women victims in committing sexual crimes. *Criminal Law Research Quarterly*. 2(7), 41-71. (In Persian)
- Kar, M. (2002) *A research about violence against women in iran*. Tehran: Roshangaran Publications and Women Studies. (In Persian)
- Kargari, M. (1992). *Disable and park*. Publications of education and research unit of parks and green space organization of Tehran. (In Persian)
- Kordi, H., & Hosseini Nozari, A. (2015). Women's experiences of sexual harassment types. *Quarterly of Social Welfare*. 15(57), 7-30. (In Persian)
- Kim, K.M., & Lee, B.H. (2016) Risk factors associated with domestic abuse directed at adults with disabilities in south korea. *Disability and Health Journal*. 9(3), 491-497.
- Krnjacki, L., Emerson, E., Llewellyn, G., & Kavanagh, A.M. (2016). Prevalence and risk of violence against people with and without disabilities: findings from an australian population-based study. *Australian and New Zealand Journal of Public Health*. 40(1), 16-21.
- Laehsaeizadeh, A., & Yusefinejad, E. (2010). The relationship between acceptance of gender norms and the experience of street harassment: a case study of female students of Shiraz University. *Sociology Quarterly*. 5(2), 133-147.(In Persian)
- Mahdenjad, H., Parhiz, F., & Khazai, N. (2014). Spatial analysis of street harassment crimes against women in Zanjan. *Third National Conference on Social Injuries to Women and the Family*. 356-378. (In Persian)
- Marques Garcia Ozemela, L., Ortiz, D., & Urban, A. (2019). *Violence against Women and Girls with Disabilities:*

- Latin America and the Caribbean*. Inter-American Development Bank. Washington, D.C. United States.
- McGee, M.G. (2015). Peer Victimization as a mediator of the relationship between disability status and psychosocial distress, *Disability and Health Journal*. 8(2), 250-257.
- Miro, F. (2014). *The encyclopedia of theoretical criminology online: routine activity theory*, J. Mitchell Miller (ED), Blackwell Publishing Ltd. Seen at <https://onlinelibrary.wiley.com>.
- Mohammad Nassel, G. (2007). Principles and foundations of crime opportunity theory. *Quarterly Journal of Private Law Studies*. 37(3), 293-322. (In Persian)
- Noah, Y. (2008). Experience of sexual harassment at work by female employer in nigerian work environment. *International NGO Journal*. 3(7), 122-127.
- Nosek, MA., Hughes, RB., Swedlund, N., Taylor, HB., & Swank, P. (2003). Self-esteem and women with disabilities. *Soc Sci Med*. 56(8), 1737-1747.
- Sadeghi, S., & Rajablarjaneji, M. (2010). Sociological analysis of sexual harassment against women in workplace. *Woman in Development and Politic (Women's Research)*. 8(3), 111-134. (In Persian)
- Rezaei, M., & Partovi, L. (2015). Disable women and interaction with society (A qualitative study on social life of disable women). *Women's Strategic Studies (Ketabe Zanan)*. 17(67), 7-44. (In Persian)
- Rodríguez, L.G., Rosas-Carrasco, O., & Mino-León, D. (2015). Abuse in mexican older adults with long-term disability: national prevalence and associated factors. *Am Geriatr Soc*. 63(8), 1594-1600.
- Rosewarne, L. (2004). Visual terror: graffiti and outdoor advertising as street harassment. department of political science. centre for public policy University of Melbourne. *Australasian Political Studies Association*. 1-18.
- Sadeghi Fasaee, S., & Rajab Larjani, M. (2013). Sexual harassment in the workplace, a threat to social security. *Iranian Social Studies*. 7(2), 87-111. (In Persian)
- Sen, P., & Grima Algora, R. (2020) *Sexual harassment against women with disabilities in the world of work and on campus*. United nations entity for gender equality and the empowerment of women. New York. U.S.A.
- Shah, S., Tsitsou, L., & Woodin, S. (2016). Hidden voices: disabled women's experiences of violence and support over the life course. *Violence Against Women*. 22(10), 1189-1210.
- Siegel, L.J. (2007) *Criminology, theories, patterns, and typologie*. 10th Edition. Wadsworth. Cengage Learning. USA.
- Sobsey, D. (1994) *Violence and abuse in the lives of people with disabilities: The end of silent acceptance?*. Baltimore. Brooks.
- Sororian, M.K. (2004) Violence against women in France and America. *Quarterly Journal of Women's Strategic Studies (Ketabe Zanan)*. 6(23), 301-323. (In Persian)
- Svensson, R., & Pauwels, L.J.R. (2014) Risky lifestyles and self-control, *Encyclopedia of Quality of Life and Well-Being Research*. Alex C. Michalos (ED). Publisher. Springer. Dordrecht. University of Northern British Columbia Prince George. BC. Canada.
- Taubman-Ben-Ari, O., & Skvirsky, V. (2019). *The terror management underpinnings of risky behavior*. in Handbook of Terror Management Theory. 559-576.
- Turanovic J.J., & Pratt, T.C. (2014). Can't stop, won't stop: Self-control, risky lifestyles, and repeat victimization. *Quantitative Criminology*. 30(1), 29-56.
- Wissink, I.B., Vugt, E.v., Moonen, X., Stams, G-J.J.M., & Hendriks, J. (2015). Sexual abuse involving children with an intellectual disability (Id): A narrative review research. *Developmental Disabilities*. 36, 20-35.
- World Health Organization. (2011) *World report on disability*. World Health Organization and the World Bank.
- Young, M.E., Nosek, M.A., Howland, C., & Chanpong, G. (1997). Prevalence of abuse of women with physical disabilities. *Archives of Physical Medicine and Rehabilitation*. 78, 34-38.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

پژوهش‌های راهبردی مسائل اجتماعی ایران
سال دهم، شماره پیاپی (۳۵)، شماره چهارم، زمستان ۱۴۰۰، ص ۶۹-۹۰
تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۹/۲۷ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۱۱/۱۸

مقاله پژوهشی

مطالعه جامعه‌شناختی آزار جنسی زنان معلول در استان مازندران

آفاق رستمیان، گروه علوم اجتماعی، واحد بابل، دانشگاه آزاد اسلامی، بابل، ایران

afagh.rostamian@yahoo.com

علی رحمانی فیروزجاه^{ID}، دانشیار گروه علوم اجتماعی، واحد بابل، دانشگاه آزاد اسلامی، بابل، ایران

a.rahmani@baboliau.ac.ir

علی اصغر عباسی اسفجیر، دانشیار گروه علوم اجتماعی، واحد بابل، دانشگاه آزاد اسلامی، بابل، ایران

asfajir@hotmail.com

چکیده

سوءاستفاده جنسی از افراد دارای معلولیت، مسئله‌ای شایع در جامعه معاصر است. بررسی آزار جنسی زنان معلول ازجمله موضوعاتی است که توجه چندانی را به خود اختصاص نداده است. بنابراین پژوهش حاضر، به منظور بررسی عوامل اجتماعی مؤثر بر آزار جنسی زنان معلول استان مازندران صورت گرفته است. چارچوب نظری پژوهش مبتنی بر نظریه فعالیت‌های روزمره و نظریه سبک زندگی است. روش پژوهش پیمایشی است. به منظور جمع‌آوری داده، از پرسشنامه و برای تعیین اعتبار شاخص‌ها از اعتبار سازه نظری استفاده شد. جمعیت پژوهش، زنان و دختران معلول استان مازندران است. با توجه به تفاوت‌های فرهنگی و موقعیت جغرافیایی، استان مازندران به چهار نقطه ساری، بابل، بهشهر و نور- تقسیم و برای تعیین حجم نمونه، از روش نمونه‌گیری خوشه‌ای تصادفی ساده استفاده شده است. در مجموع ۹۴۱۷ نفر از زنان معلول شهرهای مزبور، به‌عنوان جامعه آماری انتخاب شدند. تعداد ۴۰۰ پرسشنامه در بین افراد توزیع و در نهایت، ۳۴۳ پرسشنامه توصیف و تحلیل شد. نتایج حاصل از به‌کارگیری آماره‌های استنباطی حاکی از این است که متغیر سبک زندگی، دارای بیشترین ضریب همبستگی و بیشترین مقدار بتا (۰/۴۸۹) با متغیر وابسته آزار جنسی با اثرگذاری مثبت و مستقیم است. بنابراین فرضیه مربوط به اثرگذاری سبک زندگی بر آزار جنسی معلولان تأیید شد. مطابق آزمون‌های استنباطی، دومین متغیر به‌لحاظ شدت اثرگذاری بر متغیر وابسته آزار جنسی، متغیر اهداف مناسب با بتای مشاهده شده ۰/۱۷۸ و اثرگذاری مثبت و مستقیم است؛ بنابراین، فرضیه مربوط به اثرگذاری اهداف مناسب بر آزار جنسی معلولان تأیید شد؛ اما متغیر حضور محافظ توانمند بر آزار جنسی معلولان اثر معناداری ندارد و بنابراین، فرضیه مربوط به اثرگذاری حضور محافظ توانمند بر آزار جنسی معلولان تأیید نشد.

واژه‌های کلیدی: آزار جنسی، اهداف مناسب، حضور محافظ توانمند، سبک زندگی، زنان معلول.

نویسنده مسؤول

رستمیان، آ؛ رحمانی فیروزجاه، ع؛ عباسی اسفجیر، ع.ا. (۱۴۰۰). «مطالعه جامعه‌شناختی آزار جنسی زنان معلول در استان مازندران». پژوهش‌های راهبردی مسائل اجتماعی ایران، ۱۰(۴): ۶۹-۹۰.

2645- 7539/ © 2022 The Authors. Published by University of Isfahan

This is an open access article under the CC-BY-NC-ND 4.0 License (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>)

<http://dx.doi.org/10.22108/srsp.2022.131625.1755>

<https://dorl.net/dor/20.1001.1.23221453.1400.10.4.4.0>

مقدمه و بیان مسئله

اعمال خشونت علیه انسان‌ها در تمام ادوار تاریخ با شدت و ضعف وجود داشته است؛ اما زنان و دختران در مقابل خشونت آسیب‌پذیرترند (سروریان، ۱۳۸۳: ۳۰۱). خشونت علیه زنان یک مشکل اجتماعی و حقوق بشر در سراسر جهان است که این امر بر زنان کشورهای جهان، صرف‌نظر از طبقه، مذهب، معلولیت، سن و یا هویت جنسی اثرگذار است. شواهد بین‌المللی نشان می‌دهد تقریباً از هر پنج زن، سه نفر با خشونت جسمی و یا جنسی همسر روبه‌روست (Shah et al., 2016: 1189). آزار جنسی از مصادیق خشونت علیه زنان است (Noah, 2008: 122). در واقع امروزه اعمال خشونت علیه زنان و آزار آنان به گونه‌های مختلف در جریان است که نوع شدید آن آزار جنسی زنان است و به‌شدت در حال گسترش است (اسحاقی، ۱۳۸۲: ۲).

سازمان بهداشت جهانی در قطعنامه خشونت علیه زنان، مزاحمت جنسی را چنین تعریف کرده است: «هر نوع رفتار خشن و وابسته به جنسیت که موجب آسیب جسمی، روانی یا رنج زنان می‌شود، چنین رفتاری می‌تواند با استفاده از تهدید، اجبار یا سلب مطلق اختیار و آزادی در جمع یا خفا رخ دهد» (آقاجانی، ۱۳۸۳: ۱۶۱). چنین رفتارهایی شامل همه انواع رفتارها، از جمله انگشت‌نماکردن، تفسیرها درباره بدن‌های زنان، پیشنهاد جنسی و لمس کردن است (Rosewarne, 2004: 5). استامکول معتقد است مزاحمت و یا آزار جنسی، توجه جنسی ناخواسته است و اشکال جنسی متنوعی دارد که از طریق چشم، نگاه هیز، لفظی، جوک‌ها، پرسش‌ها و یا اظهارنظر جنسی یا مضامین جنسی، فشار ناخواسته برای قرار ملاقات، لمس ناخواسته، فشار ناخواسته برای موافقت با رابطه جنسی صورت می‌گیرد (صادقی فسایی و لاریجانی، ۱۳۹۲). همچنین خشونت یا سوءاستفاده جنسی، شامل هرگونه تماس جنسی ناخواسته یا اجباری، مانند تجاوز جنسی یا رابطه جنسی دهانی اجباری است. لمس ناخواسته یا نمایش ناخواسته قسمت‌های جنسی و تهدید به آسیب یا اجبار، در ارتباط با فعالیت جنسی است. سوءاستفاده جنسی همچنین

ممکن است شامل اجبار به درآوردن لباس یا برهنه‌شدن در مقابل افراد دیگر یا اجبار به تماشای افراد دیگر باشد (Marques et al., 2019: 9).

خلاصه تحقیقاتی که کمیسیون اروپا در بین سال‌های ۱۹۸۷ تا سال ۱۹۹۷ در دوازده کشور اروپایی انجام داده، نشان می‌دهد یکی از هر دو یا سه زن، مزاحمت جنسی را تجربه کرده است. در این میان، مزاحمت جنسی زبانی از نوع متلک‌گویی بیشترین فراوانی را دارد و یک تا شش درصد زنان شاغل نیز تجاوز جنسی را تجربه کردند. در آمریکا تحقیقی در سال ۲۰۰۱ در میان دانش‌آموزان دختر، نشان داد ۸۳ درصد از آنان با برخی از اشکال مزاحمت جنسی مواجه بودند. در این میان ۷۳ درصد مزاحمت غیر جسمانی، متلک‌گویی، نوشته‌های مستهجن، اشاره و ژست جنسی و ۸۴ درصد مزاحمت جسمانی را تجربه کردند.

برای پژوهشگرانی که در این زمینه تحقیق کرده‌اند، همواره پرسش مهمی وجود داشته است که فاعلان خشونت چگونه قربانیان‌شان را انتخاب می‌کنند. در پاسخ به این پرسش، به عواملی که سبب افزایش این مزاحمت‌ها می‌شود به شرح زیر اشاره شده است:

الف) وضعیتی که در آن مزاحم به غلط، گمان می‌کند قربانی تمایل به قربانی شدن دارد. (حیدری‌چروده، ۱۳۸۹: ۶۳).
 ب) وضعیتی که قربانی توانایی جسمی یا روانی مجازات کردن فرد مزاحم را نداشته باشد.
 ج) وضعیتی که جامعه یا اطرافیان قربانی، اعم از غریبه و آشنا، او را مستحق دفاع یا فاعل را مستحق مجازات ندانند (حیدری‌چروده، ۱۳۸۹: ۶۲).

این مزاحمت‌ها در بعد فردی موجب سلب امنیت فردی زنان، خدشه به حیثیت و منزلت انسانی، احساس بدبینی به جنس مخالف، تخریب روابط بین فردی و گروهی و از دست دادن توانایی ارتباط متعادل با دیگران می‌شوند (آقاجانی، ۱۳۸۳: ۱۶۱). همچنین برای دختران، قربانی آزار جنسی شدن در نوجوانی با خطر به خود آسیب زدن، فکرکردن به خودکشی، رژیم‌های غذایی نابهنجار و احساس ناامنی در مدرسه و با

طردشدگی است و این امر به نوعی، گروه اجتماعی معلولین را نیز در بر گرفته است؛ زیرا خود معلولیت دلیلی برای محرومیت است (رضائی و پرتوی، ۱۳۹۴: ۹-۸).

زن معلول در رویارویی با معلولیت از زمان آغاز شناخت بدن خود، با نوعی چالش و کلنجار ذهنی دست‌وپنجه نرم کرده است. مشاهده وضعیت جسمانی خود، توأم با نوع یا انواعی از نقص یا ناتوانی در زندگی فردی، برای زن معلول چالش بزرگی به حساب می‌آمده، به‌ویژه زمانی که درک این وضعیت جسمانی در ارتباط با دیگری به‌صورت یک امر اجتماعی درآمده است؛ زیرا در ارتباط با دیگر انسان‌ها که اولین آنها افراد خانواده‌هایشان بوده، امکان مقایسه اندام‌ها و توانایی‌های ایشان فراهم شده است. در اینجا درک زنان معلول از وضعیت خود، بسیار عمیق‌تر و فشار روانی حاصل از آن مضاعف شده است. در موارد بسیاری، وضعیت ادراکی و تفسیری زنان از خود و جسم خود، به انزوای شدید منجر شده است، به‌طوری که حاضر به حضور در هیچ جمعیتی نبوده‌اند (رضائی و پرتوی، ۱۳۹۴: ۲۶). برای مثال نوسک و همکاران در تحقیقی دریافتند زنان معلول نسبت به زنان غیرمعلول به‌طور معناداری، خودشناسی کمتر و عزت نفس پایین‌تری دارند و از لحاظ اجتماعی منزوی‌ترند. این تحقیقات نشان می‌دهد تلاش در جهت بهبود وضعیت روان‌شناختی معلولان در توان‌بخشی آنها، اهمیت خاصی دارد (Nosek et al., 2003).

معلولان نیز همچون دیگر اشخاص جامعه، نسبت به مشکلات احاطه‌کننده روابط جنسی آسیب‌پذیرند. ازجمله این مشکلات به آزار، تجاوز و خشونت خانگی اشاره می‌شود (Sobsey, 1994). به نظر می‌رسد سوءاستفاده جنسی از افراد دارای معلولیت، یک مسئله بسیار شایع در جامعه معاصر است. هرچند به‌نظر می‌رسد بسیاری از موارد آزار، یا گزارش نمی‌شود و یا ناشناخته برای دیگران به غیر از قربانی و مهاجم باقی می‌ماند؛ اما با این حال میزان آزار جنسی کودکان دارای معلولیت و تجاوز جنسی به بزرگسالان دارای معلولیت بالاست. دووست (1986) در تحقیقی نشان داد این احتمال

احساس استرس و مشکلات جنسی و ارتکاب خشونت در سال‌های بعدی مرتبط است (Chiodo et al., 2009: 250). همچنین این مزاحمت‌ها در بعد خانوادگی، موجب تهدید حیثیت خانواده، ایجاد تنش در درون خانواده (به‌علت توییح و سرزنش شدن زنان و دختران) و سلب امنیت خانواده‌ها می‌شود (آقاجانی، ۱۳۸۳). چنین مزاحمت‌هایی نه‌تنها تندرستی، سلامت عقل، تعادل عاطفی و روانی زنان را به خطر می‌اندازد، جامعه را نیز متضرر می‌کند (کار، ۱۳۸۱: ۱۳).

در مجموع، در بعد پیامدهای اجتماعی این مزاحمت‌ها، به کاهش مشارکت اجتماعی زنان، آشفتگی در روابط اجتماعی، اثر منفی در فرآیند جامعه‌پذیری، کاهش حساسیت‌ها و افزایش بی‌تفاوتی اجتماعی، ترویج فساد اخلاقی و تبدیل آن به ارزش‌های اجتماعی و کاهش ارزش‌های اخلاقی اشاره می‌شود (آقاجانی، ۱۳۸۳).

در بسیاری از مطالعات انجام‌گرفته، مباحث تغییر پایگاه اقتصادی و اجتماعی زنان، خشونت علیه زنان، حقوق زنان، نابرابری‌های مختلف جنسیتی، قدرت زنان، فعالیت‌های اقتصادی زنان، زندگی روزمره زنان و غیره بررسی شده است، اما یکی از حوزه‌هایی که تا حدودی کمتر به آن توجه شده است، مطالعه زنانی است که به‌لحاظ جسمی و ذهنی معلول‌اند (رضائی و پرتوی، ۱۳۹۴: ۸).

بر طبق برآورد سازمان بهداشت جهانی، حدود ۱۵ درصد از جمعیت جهان را معلولین جسمی، ذهنی، روانی و اجتماعی تشکیل می‌دهند (World Health Organization, 2011). سازمان بهداشت جهانی در قالب تعریف کلی، فرد معلول را کسی می‌داند که بر اثر اختلال بدنی یا روانی، نتواند به تناسب سن و محیط خود مستقلاً و بدون استفاده از وسایل و مراقب‌های خاص، زندگی روزمره فردی، اقتصادی و اجتماعی خود را ادامه دهد (کارگری، ۱۳۷۰: ۹).

زنان معلول ازجمله گروه‌هایی‌اند که در بسیاری از جوامع ازجمله ایران، نه‌تنها در حیطه زندگی اجتماعی و اقتصادی، در حوزه مطالعات علمی علوم اجتماعی نیز به آنها توجه می‌شود. اهمیت این موضوع بیشتر به‌دلیل اهمیت مفهوم

موانع ارتباطی خاص خود، بیشتر در معرض خطر خشونت و آزار جنسی باشند. با توجه به این آسیب‌پذیری‌های درخور توجهی که افراد دارای معلولیت را در معرض خطر خشونت جنسی قرار می‌دهد، ضرورت بررسی این مسئله روشن می‌شود (Amborski & Bussieres, 2021: 2)

در این پژوهش، رفتار آزار جنسی درباره معلولین ارزیابی شد. به منظور فهم دقیق‌تر این پدیده، متحملان و قربانیان (زنان) مطالعه شدند و میزان شیوع، نوع و علل مزاحمت‌ها و آزارهای جنسی نسبت به زنان معلول، سنجیده و سعی شد تا عوامل اجتماعی مؤثر بر ارتکاب مزاحمت‌ها و آزارهای جنسی توسط مردان و واکنش‌های زنان و دختران نسبت به این مزاحمت‌ها تحلیل شود. در تلاش برای برجسته کردن نیاز به افزایش توجه به این موضوع، مقاله حاضر تحقیقات کنونی را در این زمینه بررسی کرد.

بنابراین به علت ضرورت مسئله و کمبود پژوهش‌ها در این زمینه، شیوع گسترده این پدیده، دینی بودن جامعه ایران، که چنین رفتارهای غیردینی و اخلاقی در آن زشتی‌ای دوچندان دارد، و با توجه به پیامدهای فراوان فردی و اجتماعی این امر، مسئله پژوهش حاضر این است تا به بررسی جامعه‌شناختی آزار جنسی و عوامل اجتماعی مؤثر بر آن در میان زنان معلول در استان مازندران بپردازد. در نتیجه به پرسش‌های زیر پرداخته می‌شود:

میزان آزار جنسی زنان معلول استان مازندران، تا چه حد به عوامل اجتماعی (فراهم بودن اهداف مناسب و سبک زندگی آنها) مربوط می‌شود و براساس این عوامل تبیین شدنی است؟ به عبارت دیگر اینکه فرد معلول از نظر متخلف بانگیزه، اهداف مناسبی محسوب می‌شود یا خیر و اینکه سبک زندگی معلول بر بزه‌دیده، واقع‌شدنش مؤثر است یا خیر از پرسش‌های تحقیق پیش رو است.

در پژوهش حاضر از رویکردهای نظری فعالیت روزمره و سبک زندگی به عنوان چارچوب نظری استفاده می‌شود و فرضیه‌های پژوهش برآمده از نظریه‌های مذکور است. نظریه فعالیت روزمره کوهن و فلسون بیان می‌کند که تغییر در ساختار الگوهای فعالیت روزانه، افزایش جرم و جنایت را توضیح

وجود دارد زنان دارای انواع معلولیت، همانند کودکان حدود یک‌ونیم برابر نسبت به زنان فاقد معلولیت سوءاستفاده جنسی شوند (Wissink et al., 2015: 25).

سیمسون و بست (1991) از ۸۵ زن معلول کانادایی مصاحبه کردند و بیش از ۷۰ درصد گزارش دادند که قربانی آزار جنسی بوده‌اند، از این میان بیش از نیمی، بیشتر از یکبار آزار جنسی شده بودند (Wissink et al., 2015: 25). چمبرلین و همکاران (1984) در مطالعه خود نشان دادند ۲۵ درصد از تعداد ۸۷ زن و دختر ۱۱ الی ۲۳ ساله دارای معلولیت ذهنی، سابقه آزار جنسی داشته‌اند (Sobsey, 1994).

گرچه زنان معلول اشکال مشابهی از سوءاستفاده را تجربه می‌کنند که زنان غیرمعلول نیز با آن برخورد می‌کنند، اما بعضی از انواع آزارها به دلیل محدودیت‌هایی که معلولیت ایجاد می‌کند منحصر به زنان معلول است (Taubman & Skvirsky, 2019: 566). علاوه بر میزان بالاتر، بیشتر این آزارها در درازمدت اتفاق می‌افتد که آسیب‌های شدیدتری را ایجاد می‌کند. مشخصات مجرمان و زمینه‌ای که خشونت در آن رخ می‌دهد، با زنان بدون معلولیت متفاوت است؛ برای مثال، خشونت علیه زنان دارای معلولیت، می‌تواند در مؤسسات و توسط مراقبین انجام شود. تحقیقات حاکی از آن است که بخش درخور توجهی از مرتکبان، مراقبان مرد آنها هستند (Sen & Grima, 2020: 11).

مسئله سوءاستفاده اغلب رخ می‌دهد و با چنین کثرتی، نادیده گرفتن آن به عنوان یک عامل غیرممکن است که به طور چشمگیری بر عملکرد جنسی و اعتماد به نفس زنان اثرگذار است. زنان دارای معلولیت با برخی از عوامل خطر منحصر به فرد مواجه‌اند که باعث آسیب‌پذیری بیشتر آنها در سوءاستفاده‌های جسمی و جنسی می‌شود. این عوامل خطر شامل توانایی نداشتن برای ترک یک موقعیت آزار، به دلیل اختلالات تحرک یا وابستگی به یک مراقب است و آسیب‌پذیری به دلیل محدودیت‌های جسمی، ذهنی و عاطفی افزایش می‌یابد (Young et al., 1997: 35).

افراد دارای معلولیت ممکن است به دلیل عواملی مانند انزوای اجتماعی، محدودیت آموزش‌های جنسی، وابستگی به دیگران و

آزمون تجربی این ایده‌ها نشان داد عوامل متجانس هدف (یعنی آسیب‌پذیری هدف، مطلوبیت و خصومت) اثر معنی‌داری بر انواع مختلف حمله (یعنی غیر خانوادگی، جنسی و والدین) دارد (Finkelhor & Asdigian, 1996: 12)، به‌ویژه، افراد دارای مشکلات روانی و همچنین افراد دارای شرایط محدود (یعنی معلولیت) بیشتر احتمال قربانی شدن دارند. آزمون بیشتر آسیب‌پذیری هدف، نتایج مشابهی را به همراه داشته است.

بونز رابطه بین ویژگی‌های آسیب‌پذیری (یعنی داشتن ناتوانی و جنسیت) و قربانی‌شدن در بزرگسالان را بررسی کرد. او با ترکیب فعالیت‌های روزمره و رویکرد سبک زندگی، معلولیت و اینکه آیا فرد دارای «علائم چشمگیر ناتوانی» است یا خیر را یک شرط محدودکننده در فعالیت‌های روزمره ارزیابی کرد. این علائم شامل: استفاده از «ریس، عصا، ویلچر یا وسیله دیگر به دلیل ناتوانی» است. تجزیه و تحلیل متغیرهای این تحقیق نشان داد افزایش قربانی‌شدن را می‌توان به علائم رویت‌شدنی ناتوانی نسبت داد. شواهد به‌دست‌آمده از این ایده پشتیبانی می‌کند که احتمال بیشتری وجود دارد که مجرمان باانگیزه، افرادی را انتخاب کنند که آنها را آسیب‌پذیر می‌دانند (Bones, 2013).

وابستگی (خصومت): وابستگی به دیگران برای انجام فعالیت‌های روزمره زندگی در تجزیه و تحلیل گنجانده شده است. برای سنجش این متغیر پرسیده شد که آیا شرکت‌کنندگان در کارهایی مانند تهیه و خوردن غذا، پوشیدن لباس و یا انجام شست و شوی روزمره مشکل دارند یا خیر. این موارد از این جهت استفاده شد که برای کارهای روزمره حیاتی است؛ یعنی افرادی که در کارهای ساده مانند لباس پوشیدن و غذا خوردن به کمک نیاز دارند، میزان وابستگی خاصی را نشان می‌دهند. برای مثال، شدت ناتوانی ممکن است وابستگی به دیگران را برای انجام امور روزمره و محافظت لازم در برابر مجرمان بالقوه تحت تأثیر قرار دهد (Gann, 2018: 4). همچنین کیم و لی (2016) تلاش کردند تا ارتباط بین تفاوت در وضعیت ناتوانی و افزایش خطر

می‌دهد. این رویکرد فرض می‌کند برای وقوع جرمی، سه عنصر ضروری باید در زمان و مکان جمع شود (Miro, 2014):

- فراهم بودن هدف‌های مناسب؛
- نبودن نگهبان توانمند؛
- حضور متخلفان باانگیزه.

در دسترس بودن اهداف مناسب: اهداف جرم، شخص، مال یا مکان خاصی است. وجود برخی ویژگی‌ها در افراد، اماکن یا اموال، آنان را به اهداف بالقوه جرم تبدیل می‌کند و امکان بزه‌دیدگی آنان را نسبت به دیگران بالاتر می‌برد. این شرایط و ویژگی‌ها درباره جرایم مختلف، متفاوت است (محمدنسل، ۱۳۸۶: ۲۹۶). به عبارتی منظور از اهداف مناسب این است که برای مجرم بالقوه باید چیز با ارزشی وجود داشته باشد که اموال جذاب و یا روزنه‌ای برای فعالیت‌های احساسی رضایت‌بخش از قبیل بیان خشم و نفرت، پیگیری هیجان و یا انجام فعالیت‌های جنسی و سایر مؤلفه‌هاست (Brown et al., 2010: 173).

فینکلر و آسیجیان (1996)، مناسب بودن هدف را به منظور گنجاندن ویژگی‌های منحصر به فرد برای افراد بازآفرینی کردند. در این بازآفرینی، محققان هدف مناسب را به سه دسته مجزا تقسیم کردند شامل: آسیب‌پذیری هدف، قابلیت دسترسی به هدف (مطلوبیت هدف) و خصومت نسبت به هدف.

۱- آسیب‌پذیری هدف با ویژگی‌های فردی مشخص می‌شود که به دلیل توانایی نداشتن فرد در جلوگیری از جرم، خطر را افزایش می‌دهد. این ویژگی‌ها شامل مشکلات روانی و محدودیت‌های جسمی می‌شود.

۲- قابلیت دسترسی به هدف، ویژگی‌ها، مهارت‌ها و یا اشیایی است که فرد دارد و متخلفان ممکن است آن را مطلوب بدانند.

۳- سومین ویژگی، به خصوصیات اشاره دارد که احساسات منفی مانند عصبانیت و حسادت را تحریک می‌کند و به انگیزه‌های مخرب منجر می‌شود (Finkelhor & Asdigian, 1996: 6). برای مثال، سنگینی مسئولیت مراقبت از معلولان، به استرس منجر می‌شود که احتمال حمله والدین یا مراقبان را افزایش می‌دهد (Gann, 2018).

مجرمانه دارند و وقتی فرصت مهیا باشد به این انگیزه پاسخ خواهند داد (Branic, 2014). کوهن و فلسون در تئوری خود بر این قضیه تمرکز نکرده‌اند که چه چیزی متخلف را برمی‌انگیزد و تنها وجود متخلف با انگیزه را به‌طور بالقوه در نظر گرفته‌اند.

نظریه سبک زندگی

به موازات کوهن و فلسون، هیندلانگ، گاتفردسون و گاروفالو یک مدل قربانی شدن را توسعه دادند که ادعا می‌کند احتمال «قربانی شخصی به‌شدت به مفهوم سبک زندگی بستگی دارد». «سبک زندگی» به الگوهای فعالیتی مانند رفتن به محل کار، حضور در مدرسه و درگیر فعالیت‌های اوقات فراغت بودن، اشاره دارد (Gann, 2018:7). خصوصیات شخصی (یعنی سن، نژاد، جنس، وضعیت تأهل و غیره) در شکل‌پذیری سبک زندگی اثر می‌گذارد و به اثبات می‌رسد که الگوهای سبک زندگی بر احتمال در معرض مجرمان قرار گرفتن اثر می‌گذارد (Turanovic & Pratt, 2014). تنظیمات و ترتیبات زندگی یک شخص، بر خطر قربانی شدن اثر می‌گذارد. افرادی که در مناطق محافظت‌نشده زندگی می‌کنند، در معرض مجرمان با انگیزه‌اند. سبک زندگی بر فرصت جرم اثر می‌گذارد؛ زیرا نزدیکی فرد با مجرمان، زمان قرارگرفتن در معرض مجرمان، جذابیت به‌عنوان یک هدف و توانایی محافظت‌شدن را کنترل می‌کند (Siegel, 2007: 79).

برای سنجش متغیر سبک زندگی، از دو عنصر در معرض قرار گرفتن و سبک زندگی پرخطر استفاده شد.

در معرض قرار گرفتن

با تکیه بر ماهیت نظریه سبک زندگی، هرچه یک فرد زمان بیشتری را در محیط‌های منجر به جرم سپری کند، خطر درگیرشدن در فعالیت‌های مجرمانه، چه به‌عنوان قربانی یا مجرم، بیشتر می‌شود (Engström, 2018: 899). افزایش در معرض قرار گرفتن، به تغییرات در الگوهای روزمره در عرصه‌هایی مانند کار، مدرسه و فعالیت‌های اوقات فراغت نسبت داده می‌شود (Cohen & Felson, 1979). «زمانی که دور

قربانی شدن شخصی را بررسی کنند (Kim & Lee, 2016). گان (2018) در تحقیق خود نشان داد تغییرات در خصوصیات شخصی مانند موفقیت‌های تحصیلی، وضعیت زندگی، اشتغال، وابستگی به دیگران برای زندگی روزمره، اختلال در شبکه‌های محافظ فرد، در قربانی شدن افراد معلول نقش بسزایی دارند.

وجودداشتن محافظ توانمند: منظور از محافظ، هر شخص، شیء یا حیوانی است که حضور مؤثر آن موجب بازدارندگی از جرم شود. مهم این است که در نبود محافظ، هر هدفی به‌طور ویژه در معرض خطر واقعه مجرمانه قرار می‌گیرد. به‌دلیل نقش کلیدی محافظ به‌عنوان مانع وقوع جرم است که جرایم بدون افزایش تعداد بزهکاران و تنها به‌دلیل بالا رفتن میزان اهداف جرم بی‌دفاع یا کم‌دفاع، افزایش پیدا می‌کنند (محمدنسل، ۱۳۸۶: ۲۹۷). نگهبان نیز از اهداف مناسب در برابر متخلفان مراقبت می‌کند. با تأکید بر این رویکردهای سطح فردی برای قربانی شدن، عوامل محیطی مانند شبکه‌های همسالان محافظ، ممکن است احتمال قربانی شدن را در بین معلولان کاهش دهد. درواقع داشتن محافظ، خطر قربانی شدن را کاهش می‌دهد. علاوه بر این، افراد دارای پیوندهای قوی‌تر و شبکه‌های همسالان گسترده‌تر، نسبت به افرادی که دارای گروه‌های کوچک‌تر و غیرمتعهدند، کمتر قربانی شدن را تجربه می‌کنند. افرادی که معلولیت دارند، ممکن است به‌دلیل نوع یا شدت ناتوانی خود، شبکه‌های گسترده همسالان را نداشته باشند. با توجه به این پیوندها، نقصان در محافظ ممکن است پیش‌بینی‌کننده اصلی قربانی شدن در بین معلولان باشد (Gann, 2018:27).

کوهن و فلسون توضیح می‌دهند که وقوع جرم و جنایت موفق، حداقل نیازمند مجرمی است که انگیزه‌ای برای ارتکاب جرم دارد و قادر است به این انگیزه کنش نشان دهد (Branic, 2014). درواقع شرط دیگر ارتکاب بزه، وجود بزهکار بالقوه‌ای است که شرایط موجود، او را به حد کافی برای ارتکاب جرم تحریک کرده باشد. این دیدگاه در راهبردهای پیشگیرانه خود، همه افراد را به نحوی مستعد، بزهکاری می‌داند (محمدنسل، ۱۳۸۶: ۲۹۶). این تئوری تصور می‌کند برخی از افراد جامعه، انگیزه رفتار

کرده‌اند. به‌طور کلی، نتایج نشان می‌دهد همه کودکان دارای معلولیت، بسیار در معرض آسیب‌دیدگی زورگویی اند. بامسیر و همکاران (2008) بیان کردند بین «در معرض همسالان منفی قرار گرفتن» و «افزایش خطر قربانی شدن» دانش‌آموزان ناتوان در یادگیری، رابطه معنی‌داری وجود دارد؛ یعنی محاصره‌شدن و طردشدن توسط همسالان، با سوءاستفاده در بین دانش‌آموزانی مرتبط است که ناتوانی در یادگیری دارند.

پیشینه تحقیق

با وجود اینکه مطالعات خارجی نشان می‌دهد میزان سوءاستفاده زنان دارای معلولیت در مقایسه با جمعیت عمومی، مشابه و یا بالاتر است، اما همچنان کمبود توجه به این موضوع ادامه دارد. زنان با ناتوانی در معرض خطر بالای سوءاستفاده‌اند، هم از طریق شکل‌های معمول خشونت (فیزیکی، جنسی و عاطفی) و هم کسانی که ناتوانی فرد را هدف قرار می‌دهند.

بنابراین با توجه به گستردگی مزاحمت‌های آزار جنسی علیه زنان و خلأ پژوهشی در این زمینه، به‌ویژه در داخل کشور و نیز قبح فرهنگی و مذهبی این پدیده در جامعه، پژوهش حاضر به بررسی و تحلیل اجتماعی این پدیده شایع، منحصرراً در استان مازندران به‌عنوان یک مسئله اجتماعی پرداخته است.

در این زمینه در تحقیقات خارجی، امبورسکی و بوسیرس (2021) بیان داشتند که خطر قربانی شدن جنسی در میان افراد معلول در شرکت‌کنندگان بزرگسال، در مقایسه با شرکت‌کنندگان خردسال، به‌طور درخور توجهی بالاتر بود. همچنین از میان انواع معلولیت‌ها افراد دارای اختلالات حسی، بالاترین خطر قربانی شدن جنسی را داشتند. احتمال قربانی شدن جنسی در میان افراد دارای معلولیت در کشورهای آفریقایی، به‌طور درخور توجهی بالاتر از دیگران بود و در اروپای غربی به‌طور درخور توجهی کمتر از ایالات متحده بود.

بونومی و همکاران (2018) نشان دادند خشونت جنسی در زنان دانشگاهی دارای معلولیت، فراگیر بود که این امر با رفتارهای نامطلوب روانی (مانند انزوای اجتماعی بیشتر)،

از خانه‌گذرانده می‌شود» برای اندازه‌گیری در معرض قرار گرفتن در تجزیه و تحلیل گنجانده شده است. همچنین اشتغال فرد نیز نیازمند این است که فرد در فعالیت‌هایی در خارج از خانه شرکت کند که این امر ممکن است خطر مواجه‌شدن با یک مجرم بانگیزه و در نتیجه خطر قربانی شدن را افزایش دهد (Gann, 2018:4). سبک زندگی بر فرصت جرم اثر می‌گذارد؛ زیرا نزدیکی فرد با مجرمان، زمان قرارگرفتن در معرض مجرمان، جذابیت به‌عنوان یک هدف و توانایی محافظت‌شدن را کنترل می‌کند (Siegel, 2007: 79).

سبک زندگی‌های پرخطر

خطر بزه‌دیدگی به‌طور مستقیم با میزان خصوصیات متناسب است که بزه‌دیده با مرتکبان به اشتراک می‌گذارد. (Svensson & Pauwels, 2014). افرادی که سبک زندگی پرخطر دارند - نوشیدن الکل، مصرف مواد مخدر، ارتکاب جرایم - احتمال قربانی شدن بسیار زیادی دارند. چنین افرادی هرچه زمان بیشتری در معرض زندگی خیابانی قرار بگیرند، خطر تبدیل به قربانی جرم شدنشان بیشتر می‌شود. در صورت بزه‌کاربودن یا منحرف‌بودن دوستان یا گذراندن اوقات در مناطق پرخطر یا جرم‌خیز، فرد در معرض خطر خواهد بود. قرارگرفتن در معرض خشونت و ارتباط با همالان خشن و بزه‌کار، جوانان را به سبک زندگی دچار می‌کند که خطر قربانی شدن آنها را افزایش می‌دهد. خطرهای شیوه زندگی انحرافی به دوره جوانی ختم نمی‌شود و فرد را حتی در دوران بزرگسالی نیز درگیر می‌کند (Siegel, 2007: 78).

اگرچه به نظر نمی‌رسد که آزمون مستقیمی در رابطه با در معرض مجرمان قرار گرفتن افراد دارای معلولیت انجام شده باشد، اما برخی از مطالعات بر اهمیت قرارگرفتن در معرض خشونت در بین همالان نوجوان تأکید کرده‌اند، برای مثال، بلیک و همکاران (2012) رابطه بین قربانی زورگویی شدن و تکرار قربانی شدن را در بین دانش‌آموزان معلول بررسی کردند. بیشترین خطر قربانی شدن را در مقایسه با دیگر کودکان دارای معلولیت، کودکان با اختلال عاطفی تجربه

یافته‌های پژوهش ویسینک (2015) نمایانگر آسیب‌پذیری بیشتر کودکان دارای معلولیت ذهنی به درگیر شدن در سوءاستفاده جنسی، هم به‌عنوان قربانی و هم به‌عنوان شریک جرم است.

همچنین در تحقیقات داخلی در رابطه با این موضوع، مطابق یافته‌های پژوهش مهد نژاد، پرهیز و خزاعی (۱۳۹۳)، جرائم مزاحمت خیابانی علیه زنان با ۱۴٫۷۸ درصد کل جرائم ارتكابی در شهر زنجان، سومین رتبه را از نظر فراوانی در میان دیگر جرائم کسب کرده است، مهم‌ترین کانون آن در بخش مرکزی این شهر قرار دارد و خیابان‌های واقع در بخش مرکزی شهر و معابر منتهی به این خیابان‌ها، مکان‌های اصلی وقوع جرائم بررسی شده است.

ایمان و همکاران (۱۳۹۰) نشان دادند مزاحمت‌های بصری، بیشترین وقوع را دارند و پس از آن به‌ترتیب مزاحمت‌های کلامی، لمسی و تعقیبی قرار دارند. همچنین درباره واکنش پاسخگویان نسبت به مزاحمت‌ها، یافته‌های بخش کمی حاکی از این است که بیشتر پاسخگویان (حدود ۷۰ درصد) به مزاحمت‌ها پاسخ منفعلانه می‌دهند. به این معنا که بیشتر آنها ترجیح می‌دهند در برابر مزاحمت‌ها سکوت اختیار کنند.

پژوهش لهسایی‌زاده و یوسفی‌نژاد (۱۳۸۹) بیانگر این است که مزاحمت جنسی به‌طور معنی‌داری با حضور در مکان‌های عمومی، پذیرش نقش‌های جنسیتی و نوع پوشش و آرایش مرتبط است. این پژوهش خطاب به افرادی که زنان را در رابطه با این مزاحمت‌ها مقصر می‌دانند، اعلام می‌کند این ظاهر زنان نیست که موجب این مزاحمت‌ها می‌شود، بلکه مفروضات جنسیتی است که عامل این مزاحمت‌هاست.

تحقیق دیگری را حیدری‌چروده (۱۳۸۹) انجام داد که نشان می‌دهد ضعف پایگاه اجتماعی-اقتصادی و رفتار غیراجتماعی، قربانیان متغیرهای مستقلی‌اند که احتمال قربانی شدن زنان و دختران را در زمینه خشونت افزایش می‌دهند و برعکس، پابندی مذهبی زنان و دختران مهم‌ترین عاملی است که احتمال رفتار خشونت‌آمیز علیه آنان را کاهش می‌دهد.

فیزیکی (مانند مشکلات خواب، کیودی، نگرانی‌های بارداری و بیماری‌های مقاربتی) و نتایج تحصیلی (ترک یا حذف کلاس، نمره‌های نامناسب) توأم بوده است.

باسیل و همکاران (2016) براساس نتایج به‌دست‌آمده در پژوهش خود، پی بردند که در مقایسه با افراد بدون معلولیت، فرد دارای معلولیت با ریسک بیشتری در رابطه با تجاوز زنان مواجه است و احتمال این بیشتر است که یک مرد مرتکب جرم شود. مردان و زنان دارای معلولیت با ریسک بیشتری برای خشونت جنسی در مقایسه با افرادی بدون معلولیت مواجه‌اند.

کیم و لی (2016) براساس نتایج به‌دست‌آمده، ریسک فاکتورها برای زنان دارای معلولیت شامل سن، سطح تحصیلات، فعالیت‌های روزانه، تجربیات تبغیض آمیز، آگاهی از تبغیض به‌دلیل ناتوانی، پشتیبان بیرونی یا ظاهری و رضایت از تعداد دوستان است. برای مردان دارای معلولیت که در مناطق روستایی زندگی می‌کنند، نسبت به افراد ساکن در شهرها بیشتر خطر سوءاستفاده وجود دارد. زنان جوان، زنانی که سطح تحصیلات پایین‌تری دارند و کسانی که توانایی بدنی کمتری دارند، بیشتر احتمال دارد که آزار را تجربه کنند.

پژوهش رودریگز و دیگران (2015) نشان می‌دهد شیوع سوءاستفاده از سالخوردگان مکزیکی دارای معلولیت بلندمدت بالاست، عوامل مرتبط با آن عبارتند از سطح تحصیلات، تعداد معلولیت و وضعیت سلامت.

یافته‌های کرنجکی و همکاران (2016) حاکی از آن است که زنان دارای معلولیت به احتمال زیاد خشونت جنسی و خشونت توسط شریک زندگی و مردان نیز بیشتر از همه، خشونت جسمی را تجربه می‌کنند. نتایج پژوهش ایشان بر لزوم درک عوامل خطر خشونت، افزایش آگاهی درباره خشونت و هدف قرار دادن سیاست‌ها و خدمات برای کاهش خشونت علیه افراد معلول در استرالیا تأکید می‌کند.

مک‌گی (2015) نشان داد قربانی همالان شدن، بین وضعیت ناتوانی و اختلال روانی-اجتماعی رابطه‌ای به وجود می‌آورد و در معرض قربانی همالان قرار گرفتن افراد معلول، سبب ایجاد اختلال روانی-اجتماعی می‌شود.

فرضیه‌های پژوهش

- به نظر می‌رسد که بین اهداف مناسب‌بودن و میزان آزار جنسی در زنان معلول استان مازندران رابطه وجود دارد.
- به نظر می‌رسد که بین سبک زندگی و میزان آزار جنسی در زنان معلول استان مازندران رابطه وجود دارد.

روش پژوهش و ابزار پژوهش

در پژوهش حاضر از روش پیمایش مقطعی استفاده شده است. به منظور گردآوری داده‌ها از ابزار پرسشنامه، برای جمع‌آوری اطلاعات استفاده شده است؛ به این صورت که متغیرهای مطرح‌شده در تحقیق به‌طور سیستماتیک، به معرف‌ها و سؤالات مناسب برگردانده شده و در قالب پرسشنامه تخصصی تنظیم شده است، سپس از طریق مصاحبه با پاسخگویان، اطلاعات مدنظر جمع‌آوری شد. پرسشنامه طرح‌شده حاوی سؤالات بسته بوده است. جامعه آماری پژوهش حاضر تمامی زنان و دختران معلول استان مازندران است که با توجه به تفاوت‌های فرهنگی و موقعیت جغرافیایی استان مازندران، به چهار نقطه -ساری، بابل، بهشهر و نور- تقسیم و برای تعیین حجم نمونه از روش نمونه‌گیری

خوشه‌ای تصادفی ساده استفاده شده است؛ به این ترتیب که به‌علت محدودیت مالی و نبود امکان مطالعه تمامی شهرها و احتمال تفاوت‌هایی بین شهرهای شرق، مرکز و غرب استان، ابتدا استان به سه قسمت مساوی (شرق، غرب، مرکز) تقسیم شد؛ سپس چهار نقطه (ساری، بهشهر، بابل و نور) از این سه قسمت به صورت تصادفی برای مطالعه انتخاب شده‌اند. در نهایت پرسشنامه‌ها از طریق الکترونیک ارسال شد. برای تعیین تعداد جامعه آماری (N) با استفاده از داده‌های سرشماری نفوس و مسکن، سال ۱۳۹۰ تعداد جمعیت زنان معلول استان مازندران ۲۱۵۷۵ نفر بوده است. در مجموع ۹۴۱۷ نفر از زنان دارای معلولیت شهرهای مزبور، به‌عنوان جامعه آماری انتخاب شدند. حجم نمونه برحسب خطای نمونه‌گیری در سطح اطمینان ۹۵ درصد، ۳۶۹ نفر در نظر گرفته شد. نظر به اینکه همواره احتمال مخدوش شدن پرسشنامه‌ها از سوی پاسخگویان وجود دارد، تعداد ۴۰۰ پرسشنامه از طریق الکترونیک در بین افراد توزیع شد و پس از کناره‌بندی پرسشنامه‌های مخدوش، در نهایت ۳۴۳ پرسشنامه توصیف و تحلیل شد.

جدول ۱- جمعیت شهرهای مطالعه‌شده^۱

Table 1- Population of the studied cities

شهر	جمعیت کل	جمعیت زنان	جمعیت معلولان	جمعیت معلولان زن
ساری	۳۴۸۳۵۸	۱۷۷۰۳۴	۸۸۲۴	۳۴۵۲
بابل	۳۰۷۴۲۰	۱۵۳۸۲۸	۱۰۳۶۳	۴۱۹۲
نور	۵۴۲۸۱	۲۷۰۱۸	۱۶۵۳	۶۱۵
بهشهر	۱۶۸۷۶۹	۸۳۴۵۰	۲۸۴۸	۱۱۵۸
جمع	۸۷۸۸۲۸	۴۴۱۳۳۰	۲۳۶۸۸	۹۴۱۷
	جمع کل معلولان استان		جمع کل معلولان زن استان	
	۵۵۵۵۲		۲۱۵۷۵	

^۱ مرکز آمار ایران

پیشنهاد و تهدید جنسی تقسیم کرده‌ایم. آزارهای غیرکلامی را نیز خود به دو دسته فیزیکی و غیر فیزیکی تقسیم کردیم (اسماعیلی‌نسب، ۱۳۸۶)، سپس گویه‌های مربوط به هر نوع از

در تحقیق حاضر برای سنجش میزان آزار جنسی، ابتدا آن را به دو بعد کلی دسته‌بندی کردیم: آزارهای کلامی و آزارهای غیرکلامی. آزارهای کلامی را به دو دسته متلک‌پرانی،

متغیر اهداف مناسب با داشتن چهارده گویه و سه شاخص آسیب‌پذیری هدف، قابلیت دسترسی به هدف و خصومت نسبت به هدف، از دیگر متغیرها تفکیک شده است. نحوه پاسخ‌دهی به گویه‌های متغیر اهداف مناسب برحسب طیف لیکرت، از کاملاً موافق تا کاملاً مخالف بوده است.

متغیر حضور محافظ توانمند با داشتن پانزده گویه و دو شاخص فیزیکی و اجتماعی از دیگر متغیرها تفکیک شده است. نحوه پاسخ‌دهی به گویه‌های متغیر حضور محافظ توانمند برحسب طیف لیکرت، از کاملاً موافق تا کاملاً مخالف بوده است.

متغیر سبک زندگی از ترکیب دو شاخص مواجهه (در معرض خطر بودن) و انجام رفتار پرخطر است که در مجموع سی گویه دارد. نحوه پاسخ‌دهی به این متغیر، متناسب با طیف پنج‌گزینه‌ای لیکرت است که از کاملاً موافق تا کاملاً مخالف تغییرپذیر است.

آزار، ساخته شد. این مقیاس به وسیله رجب‌لاریجانی (۱۳۸۹)، در بین زنان شاغل شهر تهران و کردی و حسینی (۱۳۹۴) در بررسی انواع آزار جنسی ارزیابی شده است. همچنین در پژوهش حاضر، از پرسشنامه پژوهشی استفاده شد که هاتر (2012) در بین زنان ۱۸ تا ۵۹ ساله شهر استانبول انجام داد و با ترکیب این سه، مقیاس نهایی شامل ۳۶ گویه تنظیم شد. سطح سنجش این گویه‌ها ترتیبی است و به این منظور از طیف لیکرت استفاده شده و نمره نهایی از مجموع نمره‌های گویه‌ها حاصل شده است. به این ترتیب که از پاسخگویان خواسته شده تا با توجه به انواع آزار که در گویه‌ها عنوان شده است، میزان برخورد با آنها را در طی یک‌سال گذشته، از هرگز (هیچ‌وقت)، یک تا سه بار (به ندرت)، چهار تا هشت بار (گاهی اوقات)، هشت تا پانزده بار (اغلب اوقات) و بیش از پانزده بار (همیشه) مشخص کنند. کسب نمره‌های بالاتر به منزله در معرض آزار قرار گرفتن بیشتر است.

جدول ۲- ضریب آلفای کرونباخ متغیرهای تحقیق

Table 2- Cronbach's alpha coefficient of research variables

ردیف	متغیر	تعداد گویه‌ها	ضریب روایی
۱	آزار جنسی	۳۶	۰/۸۲
۲	اهداف مناسب	۱۴	۰/۷۱
۳	حضور نداشتن نگاهبان توانمند	۱۵	۰/۵۵
۴	در معرض قرار گرفتن	۱۶	۰/۸۵
۵	انجام رفتار پرخطر	۱۴	۰/۷۸

یافته‌های پژوهش

جدول ۳- نتایج آزمون کولموگروف-اسمیرنوف متغیرها

Table 3- Kolmogorov-Smirnov test results of variables

متغیرها	Sig	تحلیل
اهداف مناسب	۰/۵۶۸	دارای توزیع نرمال است
حضور محافظ توانمند	۰/۲۸۹	دارای توزیع نرمال است
سبک زندگی	۰/۶۰۲	دارای توزیع نرمال است
آزار جنسی	۰/۴۰۰	دارای توزیع نرمال است

در کلیه متغیرهای تحقیق، بزرگ‌تر از سطح خطا ۰,۰۵ است.

همان‌گونه که ملاحظه می‌شود، سطوح احتمال (مقدار P)

با توجه به مقدار P توزیع داده‌ها منطبق بر توزیع نرمال قلمداد می‌شود. در نتیجه در آزمون فرضیات تحقیق، از آزمون پارامتریک (پیرسون و رگرسیون) استفاده شده است.

جدول ۴- ماتریس ضرایب همبستگی میان متغیرهای مستقل با متغیر وابسته (آزار جنسی)

Table 4- Matrix of correlation coefficients between independent variables and dependent variables (sexual harassment)

متغیرها	آزار جنسی	اهداف مناسب	حضور محافظ توانمند	سبک زندگی
آزار جنسی	۱			
اهداف مناسب	۰/۱۸۶—	۱		
حضور محافظ توانمند	۰/۱۴۷—	-۰/۲۰۴—	۱	
سبک زندگی	۰/۵۱۴—	۰/۰۴۸	۰/۲۲۴—	۱

- همبستگی در سطح ۰/۰۵ معنی‌دار است. — همبستگی در سطح ۰/۰۱ معنی‌دار است.

جدول فوق بیان‌کننده همبستگی متغیرهای مستقل با یکدیگر و همبستگی متغیرهای مستقل با متغیر وابسته (آزار جنسی) است. از میان متغیرهای مستقل، متغیری که بیشترین ضریب همبستگی را با متغیر وابسته دارد، متغیر سبک زندگی است. به عبارت دیگر، بین سبک زندگی و آزار جنسی، همبستگی به مقدار ۰/۵۱۴ وجود دارد. در مرتبه بعد، متغیری اهداف مناسب است که بیشترین سطح همبستگی متغیر وابسته را داشته است. همان‌گونه که از اعداد پیداست، بین اهداف مناسب و آزار جنسی، همبستگی به مقدار ۰/۱۸۶ وجود دارد. در نهایت از بین متغیرهای مستقل این پژوهش، متغیر حضور محافظ توانمند به لحاظ میزان همبستگی با متغیر آزار جنسی در مرتبه سوم قرار دارد. سطوح همبستگی مشاهده‌شده میان دو متغیر یادشده برابر با ۰/۱۴۷ است.

ماتریس ضرایب همبستگی میان متغیرهای مستقل با متغیر وابسته (بُعد آزار کلامی)

جدول ۵- ماتریس ضرایب همبستگی میان متغیرهای مستقل با متغیر وابسته (بُعد آزار کلامی)

Table 5- Matrix of correlation coefficients between independent variables and dependent variables (verbal harassment dimension)

متغیرها	آزار کلامی	اهداف مناسب	حضور محافظ توانمند	سبک زندگی
آزار کلامی	۱			
اهداف مناسب	۰/۱۸۷—	۱		
حضور محافظ توانمند	۰/۱۰۵	-۰/۲۰۴—	۱	
سبک زندگی	۰/۵۰۴—	۰/۰۴۸	۰/۲۲۴—	۱

- همبستگی در سطح ۰/۰۵ معنی‌دار است. — همبستگی در سطح ۰/۰۱ معنی‌دار است.

جدول فوق، بیان‌کننده همبستگی متغیرهای مستقل با یکدیگر و همبستگی متغیرهای مستقل با متغیر وابسته در بُعد آزار کلامی است. همان‌گونه که از اعداد جدول برمی‌آید، از میان متغیرهای مستقل، متغیری که بیشترین ضریب همبستگی

را با آزار کلامی دارد، متغیر سبک زندگی است. به عبارت دیگر، بین سبک زندگی و آزار کلامی، همبستگی به مقدار ۰/۵۰۴ وجود دارد. در مرتبه بعد، متغیری اهداف مناسب است که بیشترین سطح همبستگی را در متغیر آزار کلامی دارد.

متغیرهای مستقل این پژوهش، متغیر حضور محافظ توانمند هیچ‌گونه همبستگی با آزار کلامی نداشته است، زیرا سطح همبستگی مشاهده‌شده، معادل ۰/۰۴۸ بوده و همبستگی معناداری با آزار کلامی نداشته است.

ماتریس ضرایب همبستگی میان متغیرهای مستقل با متغیر وابسته (بعد آزار غیر کلامی)

شیوه‌های متفاوت فرم سبک زندگی کنشگران اجتماعی، به مانند فرم سبک زندگی بی‌قیدوبندی در زندگی فردی و جمعی، یکی از فرم‌های زندگی است که می‌تواند منجر به تولید انواع آزارهای کلامی توسط کنشگر این نوع از سبک زندگی برای زنان معلول باشد و آنان را با آزارهای کلامی جنسی، وضعیت معلولی فرد و... آزار و اذیت کند. همان‌گونه که از اعداد پیداست، بین اهداف مناسب و آزار جنسی همبستگی، مقدار ۰/۱۸۷ وجود دارد. درنهایت از بین

جدول ۶- ماتریس ضرایب همبستگی میان متغیرهای مستقل با متغیر وابسته (آزار غیر کلامی)

Table 6- Matrix of correlation coefficients between independent variables and dependent variables (nonverbal harassment)

متغیرها	آزار غیر کلامی	اهداف مناسب	حضور محافظ توانمند	سبک زندگی
آزار غیر کلامی	۱			
اهداف مناسب	۰/۱۶۸—	۱		
حضور محافظ توانمند	۰/۱۶۱—	-۰/۲۰۴—	۱	
سبک زندگی	۰/۴۷۵—	۰/۰۴۸	۰/۲۲۴—	۱

— همبستگی در سطح ۰/۰۵ معنی‌دار است. — همبستگی در سطح ۰/۰۱ معنی‌دار است.

جدول فوق، بیان‌کننده همبستگی متغیرهای مستقل با یکدیگر و همبستگی متغیرهای مستقل با متغیر وابسته (بعد آزار غیر کلامی) است. از میان متغیرهای مستقل، متغیری متغیر سبک زندگی است که بیشترین ضریب همبستگی را با بعد آزار غیر کلامی دارد. به عبارت دیگر، بین سبک زندگی و بعد آزار غیر کلامی، همبستگی به مقدار ۰/۴۷۵ وجود دارد. در مرتبه بعد، متغیری است که بیشترین سطح همبستگی را با متغیر وابسته در بعد آزار غیر کلامی دارد و دومین متغیری است که به لحاظ سطح همبستگی با آزار کلامی غیر رسمی،

سطوح همبستگی بیشتری را دارد، در اهداف مناسب و آزار غیر کلامی، همبستگی به مقدار ۰/۱۶۸ وجود دارد. درنهایت از بین متغیرهای مستقل این پژوهش، متغیر حضور محافظ توانمند به لحاظ میزان همبستگی با آزار غیر کلامی در مرتبه سوم قرار دارد. سطوح همبستگی مشاهده‌شده میان دو متغیر یادشده برابر با ۰/۱۶۱ است.

تحلیل رگرسیونی برای تبیین متغیر وابسته (آزار جنسی)

جدول ۷- آزمون رگرسیونی تبیین‌کننده متغیر آزار جنسی

Table 7- Regression test explaining the variable of sexual harassment

سطح معناداری	ضریب غیر استاندارد	ضریب استاندارد	تعداد	متغیر وابسته	متغیر مستقل
	B	Beta			
۰/۰۰۰	۰/۴۳۰	*۰/۱۷۸	۳۴۳	اهداف مناسب	اهداف مناسب
۰/۱۲۴	-۰/۱۶۲	-۰/۰۷۸	۳۴۳	آزار جنسی	حضور محافظ توانمند
۰/۰۰۰	۰/۷۹۹	*۰/۴۸۹	۳۴۳		سبک زندگی

چندمتغیره، برای تبیین متغیر وابسته آزار جنسی بیان شده

در جدول بالا نتایج حاصل از آزمون رگرسیونی

با مقدار بتای ۰/۴۸۹ و اثرگذاری مثبت و مستقیم، بیشترین تأثیر را بر آزار جنسی پاسخگویان دارد. دومین متغیر به لحاظ اثرگذاری، متغیر اهداف مناسب با مقدار بتای ۰/۱۷۸ و اثر مثبت و مستقیم بر آزار جنسی پاسخگویان است. اما در مقابل، با مشاهده اعداد واقع در جدول، درمی‌یابیم که متغیر حضور محافظ توانمند با مقدار بتای ۰/۰۳۱ و سطح معناداری ۰/۱۲۴ اثر معناداری بر آزار جنسی پاسخگویان نداشته است.

است. اهمیت نسبی هر متغیر مستقل در توضیح تغییرات متغیر وابسته، از طریق مقدار ضریب رگرسیون (Beta) پی برده می‌شود. علامت منفی ضریب رگرسیون، نشان‌دهنده اثر معکوس و منفی متغیرهای مستقل بر آزار جنسی است. در مقابل، علامت مثبت حاکی از اثر مثبت و مستقیم متغیرهای وابسته بر آزار جنسی است. با توجه به سطوح معنی‌داری مندرج در جدول، می‌توان نتیجه گرفت که متغیر سبک زندگی

جدول ۸- خلاصه مدل تبیین‌کننده آزار

Table 8- Summary of the harassment model

R	R2	ADJ.R2
۰/۵۴۳	۰/۲۹۵	۰/۲۸۹

جنسی ۲۹ درصد است. تحلیل رگرسیونی برای تبیین بُعد آزار جنسی کلامی

در جدول بالا مدل تبیین‌کننده آزار جنسی برحسب متغیرهای مستقل، نشان داده شده است. برحسب اعداد مندرج در جدول، سهم متغیرهای مستقل پژوهش در تبیین آزار

جدول ۹- آزمون رگرسیونی تبیین‌کننده آزار جنسی کلامی

Table 9- Regression test explaining verbal sexual harassment

سطح معناداری	ضریب غیر استاندارد	ضریب استاندارد	تعداد	متغیر وابسته	متغیر مستقل
	B	Beta			
۰/۰۰۰	۰/۱۶۹	*۰/۱۷۰	۳۴۳	آزار جنسی کلامی	اهداف مناسب
۰/۵۲۷	-۰/۰۲۷	-۰/۰۳۱	۳۴۳		حضور محافظ توانمند
۰/۰۰۰	۰/۳۲۸	*۰/۴۸۹	۳۴۳		سبک زندگی

مناسب با مقدار بتای ۰/۱۷۰ و اثر مثبت و مستقیم بر آزار جنسی کلامی پاسخگویان است. اما در مقابل، با مشاهده اعداد واقع در جدول، درمی‌یابیم که متغیر حضور محافظ توانمند با مقدار بتای ۰/۰۳۱ و سطح معناداری ۰/۵۲۷ اثر معناداری بر آزار جنسی کلامی پاسخگویان نداشته است.

در جدول بالا نتایج حاصل از آزمون رگرسیونی چندمتغیره برای تبیین متغیر وابسته آزار جنسی کلامی بیان شده است. با توجه به سطوح معنی‌داری مندرج در جدول، می‌توان نتیجه گرفت که متغیر سبک زندگی با مقدار بتای ۰/۴۸۹ و اثرگذاری مثبت و مستقیم، بیشترین تأثیر را بر آزار جنسی کلامی پاسخگویان دارد. دومین متغیر به لحاظ اثرگذاری، متغیر اهداف

جدول ۱۰- خلاصه مدل تبیین‌کننده آزار جنسی کلامی

Table 10- Summary of the model explaining verbal sexual harassment

R	R2	ADJ.R2
۰/۵۳۰	۰/۲۸۱	۰/۲۷۵

در جدول، سهم متغیرهای مستقل پژوهش در تبیین آزار جنسی کلامی ۲۸ درصد است.

در جدول بالا مدل تبیین‌کننده آزار جنسی کلامی برحسب متغیرهای مستقل، نشان داده شده است. برحسب اعداد مندرج

تحلیل رگرسیونی برای تبیین بُعد آزار جنسی غیرکلامی

جدول ۱۱- آزمون رگرسیونی تبیین‌کننده آزار جنسی غیرکلامی

Table 11- Regression test explaining nonverbal sexual harassment

سطح معناداری	ضریب استاندارد	ضریب استاندارد	تعداد	متغیر وابسته	متغیر مستقل
	B	Beta			
۰/۰۰۱	۰/۲۶۱	*۰/۱۶۷	۳۴۳	آزار جنسی	اهداف مناسب
۰/۰۵۵	-۰/۱۲۴	-۰/۰۹۵	۳۴۳		حضور محافظ توانمند
۰/۰۰۰	۰/۴۲۷	*۰/۴۴۵	۳۴۳	غیرکلامی	سبک زندگی

اثرگذاری، متغیر اهداف مناسب با مقدار بتای ۰/۱۶۷ و تأثیر مثبت و مستقیم بر آزار جنسی غیرکلامی پاسخگویان است. اما در مقابل، با مشاهده اعداد واقع در جدول، درمی‌یابیم که متغیر حضور محافظ توانمند با مقدار بتای ۰/۰۹۵ و سطح معناداری ۰/۰۵۵ اثر معناداری بر آزار جنسی غیرکلامی پاسخگویان نداشته است.

در جدول بالا نتایج حاصل از آزمون رگرسیونی چندمتغیره برای تبیین متغیر وابسته آزار جنسی غیرکلامی بیان شده است. با توجه به سطوح معنی‌داری مندرج در جدول، می‌توان نتیجه گرفت که متغیر سبک زندگی با مقدار بتای ۰/۴۴۵ و اثرگذاری مثبت و مستقیم، بیشترین تأثیر را بر آزار جنسی غیرکلامی پاسخگویان دارد. دومین متغیر به لحاظ

جدول ۱۲- خلاصه مدل تبیین‌کننده آزار جنسی غیرکلامی

Table 12- Summary of the model explaining nonverbal sexual harassment

R	R2	ADJ.R2
۰/۵۰۵	۰/۲۵۵	۰/۲۴۸

این تحقیق نشان داد افزایش قربانی شدن به علائم رویت‌شدنی ناتوانی نسبت داده می‌شود. شواهد به دست آمده از این ایده پشتیبانی می‌کند که احتمال بیشتری وجود دارد که مجرمان با انگیزه افرادی را انتخاب کنند که آنها را آسیب‌پذیر می‌دانند. همچنین تجزیه و تحلیل‌ها نشان داد عوامل سطح فردی و محیطی ممکن است در کاهش یا افزایش خطر احتمالی نقش داشته باشند. به ویژه، نداشتن پیشرفت تحصیلی، رضایت از تعداد دوستان در شبکه همسالان خود و دشواری‌های فعالیت‌های روزمره زندگی، بر خطر قربانی شدن اثر می‌گذارد (Bones, 2013).

از نظر بزه‌دیده‌شناسی نخستین، بعضی از افراد یا اهداف‌ها جذابیت و کشش ویژه‌ای برای بزه‌کاران ایجاد می‌کنند که در جرم‌شناسی از آنها به عنوان بزه‌دیدگان بالقوه یاد می‌شود. به

در جدول بالا مدل تبیین‌کننده آزار جنسی غیرکلامی برحسب متغیرهای مستقل نشان داده شده است. برحسب اعداد مندرج در جدول، سهم متغیرهای مستقل پژوهش در تبیین آزار جنسی غیرکلامی ۲۵ درصد است.

بحث و نتیجه

پژوهش حاضر به منظور بررسی عوامل اجتماعی مؤثر بر آزار جنسی زنان معلول استان مازندران صورت گرفته است. چارچوب نظری پژوهش مبتنی بر نظریه فعالیت‌های روزمره و نظریه سبک زندگی بوده است. نتایج حاصل از به‌کارگیری آماره‌های توصیفی و استنباطی حاکی از این است که فرضیه اول پژوهش تأیید شد که مبنی بر آزار جنسی معلولان تابع اهداف مناسب بودن این افراد است. تجزیه و تحلیل متغیرهای

این ترتیب، بزه‌دیده همواره یکی از عناصر مناسب وضعیت‌های پیش‌جنایی است. افزون بر این، آنان به‌عنوان آماج‌های جرم، نقش تعیین‌کننده‌ای در گذر از اندیشه به عمل مجرمانه و فعلیت‌یافتن اندیشه مجرمانه ایفا می‌کنند. همچنین ویژگی‌های زیستی، جایگاه اجتماعی آنان و رابطه‌ای که با بزهکاران دارند، در انتخابشان توسط بزهکاران اثرگذار است (جوان و شاهیده، ۱۳۹۳: ۴۳). هدف مناسب، بسته به ماهیت جرم (برای مثال، نیت شخصی فرد منحرف) و زمینه‌های مناسب (برای مثال، فرصت‌های در دسترس) تعدادی از شکل‌ها را در برمی‌گیرد. هدف مناسب ممکن است یک شیء مثل قطعه‌ای از اموال باارزش یا سرقت یک خانه باشد یا ممکن است یک شخص هدف سودآور تلقی شود، مثل شخصی که جواهرات گران‌قیمت استفاده می‌کند و توجه سارق را برمی‌انگیزد (Branic, 2014). محققان مطالعات فراوانی درباره شرایطی انجام داده‌اند که اهداف را مستعد بزه می‌کند و تلاش کرده‌اند تا ضابطه‌هایی را برای تشخیص موارد زمینه‌ساز بزه‌دیدگی تعیین کنند (محمدنسل، ۱۳۸۶: ۲۹۶).

فرضیه دوم پژوهش مبنی بر اینکه آزار جنسی معلولان تابعی از سبک زندگی آنهاست با مقدار بتای ۰/۴۸۹ تأیید شده است. مطابق رویکرد سبک زندگی، برخی افراد به شیوه‌ای زندگی می‌کنند که بزه‌دیدگی برای آنها افزایش می‌یابد. بنابراین در این حالت، برخی سبک‌های زندگی فرصت‌های جرم را ایجاد می‌کنند و احتمال قربانی‌شدن را نیز افزایش می‌دهند (Bennett, 1998). نظریه سبک زندگی در جرم‌شناسی بر این فرض استوار است که احتمال بزه‌دیدگی افراد به‌واسطه وقوع جرم، براساس میزان قرارگرفتن آنها در موقعیت‌های پرخطر متفاوت است که مجرمان بالقوه در آنجا حضور دارند (Felson, 1994). این نظریه چنین استدلال می‌کند که «سبک‌های مختلف زندگی با خطر بودن در مکان‌های خاص، در زمان‌های خاص، تحت شرایط خاص و تعامل با انواع خاصی از افراد، مرتبط است». بنابراین، نظریه سبک زندگی بر چگونگی اثرگذاری سبک زندگی، بر خطر یا احتمال

قربانی‌شدن تأکید می‌کند.

سبک‌های زندگی افراد و برگزیدن سبک‌های زندگی ویژه، آنها را برای بزهکاران در دسترس می‌کند و به آماج‌های آسان‌تری برای ارتکاب جرم تبدیل می‌کند. این دیدگاه راه جدیدی از پژوهش را در نظرهای جرم‌شناسی گشود و نشان داد گزینش‌های بزه‌دیدگان، بخت بزه‌دیدگی آنها را افزایش یا کاهش دهد (Engström, 2018: 901).

در پایان به شکل تیتروار، پیشنهادهای اجرایی پژوهش آورده شده است که عبارتند از:

- بسترسازی، تقویت و حمایت از راه‌اندازی سازمان‌های مردم‌نهاد و غیر دولتی با هدف توانمندسازی و حمایت از زنان معلول و افزایش آگاهی عمومی در این خصوص.

- دولت‌ها و سیاست‌گذاران و مردم، باید این واقعیت را بپذیرند که حقوق شخصی و اجتماعی معلولان با دیگر افراد جامعه برابر است و این افراد نیز مایلند مانند دیگران به امورات روزانه خود بپردازند و امنیت و استقلال اجتماعی، اقتصادی و... داشته باشند.

- فرهنگ‌سازی و آموزش از طریق رسانه‌های جمعی و سیستم آموزش و پرورش و آموزش عالی، برای برخورد مناسب با افراد معلولی که دچار آسیب شده‌اند.

- شناسایی خانواده‌هایی که در معرض آزار جنسی قرار دارند از طریق مدارس، درمانگاه‌های محلی، کلانتری و شوراهای محله با استفاده از مددکاران اجتماعی در این اماکن، برای برقراری ارتباط با خانواده‌های مدنظر و ارائه خدمات مشاوره‌ای و حمایتی و نیز انجام مددکاری اجتماعی از سوی آنها.

- آشنایی زنان معلول با سازمان‌های مردم‌نهاد، مؤسسات، کانون‌ها، انجمن‌هایی که خدمات متنوعی را اعم از خدمات حمایتی، بهداشتی، فرهنگی، درمانی، روانی، مالی و... ارائه کنند تا زنان معلول با مراجعه به آنها در صورت نیاز از خدمات آنها بهره‌مند شوند و از خدمات آنان استفاده کنند.

- در جامعه ما معلولیت فرد سبب محرومیت او از

فرصت‌های متعارف در جامعه می‌شود و فرد را علاوه بر معلولیتی که از نظر جسمی دارد، دچار معلولیت اجتماعی نیز می‌کند؛ زیرا سطح پایین زندگی، بیکاری و درآمد پایین موجب می‌شوند که فرد با وجود میل باطنی خود از فرصت‌های موجود در جامعه محروم شود و نتواند نقش‌های مورد انتظار خود و دیگران را در جامعه ایفا کند؛ بنابراین با وضع قوانین محکم‌تر و حمایتی‌تر از معلولان، به‌ویژه زنان معلول و به‌ویژه در قانون جامع حمایت از معلولان و ایجاد ضوابط اجرایی برای آن می‌توان از آنان حمایت کرد.

- برگزاری جلسات آموزشی برای خانواده‌های زنان معلول و ارائه اطلاعات درباره بیماری، معلولیت، نیازها، محدودیت‌ها.

منابع

اسحاقی، م. (۱۳۸۲). «آزار جنسی زنان در یک بررسی حقوقی»، فصلنامه علمی-پژوهشی مطالعات راهبردی زنان (کتاب زنان)، ۲۰: ۴۳-۱.

اسماعیلی‌نسب، م. (۱۳۸۶). «آزارهای زنان در محیط کار، نگاه‌هایی که قامت خم می‌کنند»، سپیده دانایی، ۲(۲): ۴۴-۵۱.

ایمان، م.؛ یوسفی، ا. و حسین‌زاده، م. (۱۳۹۰). «زنان، مزاحمت و واکنش: بررسی تجربه دختران دانشجو درباره مزاحمت‌های خیابانی و واکنش به آن»، مجله جامعه‌شناسی ایران، ۱۲(۲): ۹۳-۶۳.

آقاجانی، ن. (۱۳۸۳). «تکثر خشونت در مزاحمت‌های خیابانی»، فصلنامه شورای فرهنگی اجتماعی زنان (کتاب زنان)، ۶(۲۳): ۱۸۸-۱۶۰.

جوان جعفری، ع. و شاهیده، ف. (۱۳۹۳). «نقش زنان بزه‌دیده در ارتکاب جرایم جنسی»، فصلنامه پژوهش حقوق کیفری، ۲(۷): ۴۱-۷۱.

حیدری‌چروده، م. (۱۳۸۹). «تحلیل جامعه‌شناختی تأثیر رفتار قربانیان خشونت و ارتباط آن با رفتار

خشونت‌آمیز علیه آنان»، مجله بررسی مسائل اجتماعی ایران، ۱(۲): ۷۹-۵۵.

رجب‌لاریجانی، م. (۱۳۸۹). «مطالعه جامعه‌شناختی آزار جنسی زنان در محیط کار»، استاد راهنما سهیلا صادقی فسائی، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشکده علوم اجتماعی دانشگاه تهران.

رضائی، م. و پرتوی، ل. (۱۳۹۴). «زنان معلول و تعامل با جامعه (مطالعه کیفی زندگی اجتماعی زنان معلول)»، فصلنامه مطالعات راهبردی زنان (کتاب زنان)، ۱۷(۶۷): ۴۴-۷.

سروریان، م. (۱۳۸۳). «خشونت علیه زنان در فرانسه و آمریکا»، فصلنامه علمی-پژوهشی مطالعات راهبردی زنان (کتاب زنان)، ۶(۲۳): ۳۲۳-۳۰۱.

صادقی فسائی، س. و رجب‌لاریجانی، م. (۱۳۹۲). «آزار جنسی در محیط کار، تهدیدی بر امنیت اجتماعی»، مطالعات اجتماعی ایران، ۷(۲): ۸۷-۱۱۱.

کار، م. (۱۳۸۱). پژوهشی درباره خشونت علیه زنان در ایران، تهران: انتشارات روشنگران و مطالعات زنان.

کارگری، م. (۱۳۷۰). معلولین و پارک، انتشارات واحد آموزش و تحقیقات سازمان پارک‌ها و فضای سبز شهر تهران.

کردی، ح. و حسینی‌نوذری، ع. (۱۳۹۴). «تجربه انواع آزار جنسی زنان»، فصلنامه علمی پژوهشی رفاه اجتماعی، ۱۵(۵۷): ۳۰-۷.

لهسایی‌زاده، ع. و یوسفی‌نژاد، ا. (۱۳۸۹). «رابطه بین پذیرش هنجارهای جنسیتی و تجربه مزاحمت‌های خیابانی: مطالعه موردی دانشجویان دختر دانشگاه شیراز»، فصلنامه جامعه‌شناسی، ۵(۲): ۱۴۷-۱۳۳.

محمدنسل، غ. (۱۳۸۶). «اصول و مبانی نظریه فرصت جرم»، فصلنامه مطالعات حقوق خصوصی، دانشکده حقوق و علوم سیاسی، ۳۷(۳): ۳۲۲-۲۹۳.

مهدنژاد، ح.؛ پرهیز، ف. و خزاعی، ن. (۱۳۹۳). تحلیل فضایی

فرصت‌های متعارف در جامعه می‌شود و فرد را علاوه بر معلولیتی که از نظر جسمی دارد، دچار معلولیت اجتماعی نیز می‌کند؛ زیرا سطح پایین زندگی، بیکاری و درآمد پایین موجب می‌شوند که فرد با وجود میل باطنی خود از فرصت‌های موجود در جامعه محروم شود و نتواند نقش‌های مورد انتظار خود و دیگران را در جامعه ایفا کند؛ بنابراین با وضع قوانین محکم‌تر و حمایتی‌تر از معلولان، به‌ویژه زنان معلول و به‌ویژه در قانون جامع حمایت از معلولان و ایجاد ضوابط اجرایی برای آن می‌توان از آنان حمایت کرد.

- برگزاری جلسات آموزشی برای خانواده‌های زنان

معلول و ارائه اطلاعات درباره بیماری، معلولیت، نیازها، محدودیت‌ها.

منابع

اسحاقی، م. (۱۳۸۲). «آزار جنسی زنان در یک بررسی حقوقی»، فصلنامه علمی-پژوهشی مطالعات راهبردی زنان (کتاب زنان)، ۲۰: ۴۳-۱.

اسماعیلی‌نسب، م. (۱۳۸۶). «آزارهای زنان در محیط کار، نگاه‌هایی که قامت خم می‌کنند»، سپیده دانایی، ۲(۲): ۴۴-۵۱.

ایمان، م.؛ یوسفی، ا. و حسین‌زاده، م. (۱۳۹۰). «زنان، مزاحمت و واکنش: بررسی تجربه دختران دانشجو درباره مزاحمت‌های خیابانی و واکنش به آن»، مجله جامعه‌شناسی ایران، ۱۲(۲): ۹۳-۶۳.

آقاجانی، ن. (۱۳۸۳). «تکثر خشونت در مزاحمت‌های خیابانی»، فصلنامه شورای فرهنگی اجتماعی زنان (کتاب زنان)، ۶(۲۳): ۱۸۸-۱۶۰.

جوان جعفری، ع. و شاهیده، ف. (۱۳۹۳). «نقش زنان بزه‌دیده در ارتکاب جرایم جنسی»، فصلنامه پژوهش حقوق کیفری، ۲(۷): ۴۱-۷۱.

حیدری‌چروده، م. (۱۳۸۹). «تحلیل جامعه‌شناختی تأثیر رفتار قربانیان خشونت و ارتباط آن با رفتار

- lifestyles and involvement in violent crime during adolescence. *Victims & Offenders*, 13(7), 898-920.
- Felson, M. (1994). *Crime and everyday life: Insight and implications for society*. Thousand Oaks, CA: Pine Forge.
- Finkelhor, D., & Asdigian, N. (1996). Risky factors for youth victimization: beyond a lifestyle/routine activities theory approach. *Violence and Victims*, 11(1), 3-19.
- Gann, T.L. (2018). *Disability status and victimization: an examination of mediating factors on risk*. A thesis submitted in partial fulfillment of the requirements for the degree of master of science University. Thesis Chair: Dr. Brent Teasdale. In the Andrew Young School of Policy Studies of Georgia State.
- Hunter, M. (2012). Street harassment in Istanbul, <http://www.hollaback.org> 2013/10/29.
- Kim, K.M., & Lee, B.H. (2016). Risk factors associated with domestic abuse directed at adults with disabilities in south korea, *Disability and Health Journal*, 9(3), 491-497.
- Krnjacki, L., Emerson, E., Llewellyn, G., & Kavanagh, A.M. (2016). Prevalence and risk of violence against people with and without disabilities: findings from an Australian population-based study, *Australian and New Zealand Journal of Public Health*, 40(1), 16-21.
- Marques Garcia Ozemela, L., Ortiz, D., & Urban, A. (2019). *Violence against Women and Girls with Disabilities: Latin America and the Caribbean*. Inter-American Development Bank. Washington, D.C. United States.
- McGee, M.G. (2015). Peer victimization as a mediator of the relationship between disability status and psychosocial distress, *Disability and Health Journal*, 8(2), 250-257.
- Miro, F. (2014). *The encyclopedia of theoretical criminology online: routine activity theory*, Edited by J Mitchell Miller, Blackwell Publishing Ltd. Seen at <https://onlinelibrary.wiley.com>.
- Noah, Y. (2008). Experience of sexual harassment at work by female employer in Nigerian work environment. *International NGO Journal*, 3(7), 122-127.
- Nosek, MA., Hughes, RB., Swedlund, N., Taylor, HB., Swank, P. (2003). Self-esteem and women with disabilities. *Soc Sci Med*. 56(8), 1737-1747.
- Rodríguez, L.G., Rosas-Carrasco, O., & Mino-León, D. (2015). Abuse in Mexican older adults with long-term disability: national prevalence and associated factors, *Am Geriatr Soc*, 63(8), 371-378.
- جرایم مزاحمت خیابانی علیه زنان در شهر زنجان، سومین همایش ملی آسیب‌های اجتماعی زنان و خانواده: ۳۷۸-۳۵۶.
- Amborski, A.M., Bussieres, E.L., Vaillancourt-Morel, M.P., & Joyal, C.C. (2021). Sexual Violence Against Persons with Disabilities: A Meta-Analysis. *Trauma, Violence & Abuse*. 1-14.
- Basile, Kathleen C., Breiding, Matthew J., & Smith, Sharon G. (2016). Disability and risk of recent sexual violence in the United States, *American Journal of Public Health*, 106(5), 928-933.
- Baumeister, A. L., Storch, E. A., Geffken, G. R. (2008). Peer victimization in children with learning disabilities, *Child and Adolescent Social Work Journal*, 25(1), 11-23.
- Bennett, T. (1998). Crime Prevention. in *The Handbook of Crime and Punishment*. Tonry, M. (Eds.). (1998). New York. Oxford University Press. 369-402.
- Blake, J., Lund, E.M., Zhou, Q., & Benz, M.R. (2012). National prevalence rates of bully victimization among students with disabilities in the United States, *School Psychology Quarterly*, 27(4), 210-222.
- Bones, P. D. (2013). Perceptions of vulnerability: a target characteristics approach to disability, gender and victimization. *Deviant Behavior*. 34(9), 727-750.
- Bonomi, A., Nichols, E., Kammes, R., & Green, T. (2018). Sexual violence and intimate partner violence in college women with a mental health and/or behavior disability, *Journal of Women's Health*, 27(3), 359-368.
- Branic, N. (2014). Routine activities theory. In *Encyclopedia of Crime & Punishment*. Jennings, W.G. (Ed). Malden, MA: Wiley-Blackwell.
- Brown, S.E., Esbensen, F-A., Geis, G. (2010). *Criminology: explaining crime and its context*. 7th Edition. Anderson Publishing. Cincinnati, Ohio.
- Chiodo, D., Wolfe, D.A., Crooks, C., Hughes, R., & Jaffe, P. (2009). Impact of sexual harassment victimization by peers on subsequent adolescent victimization and adjustment: A longitudinal study. *Journal of Adolescent Health*. 45, 246-252.
- Cohen, L.E., Felson, M. (1979). Social change and crime rate trends: a routine activity approach, *American Sociological Review*, 44(4), 588-608.
- Engström, A. (2018). Associations between Risky

- 1600-1594.
- Rosewarne, L. (2004). Visual terror: graffiti and outdoor advertising as street harassment. department of political science. centre for public policy University of Melbourne. *Australasian Political Studies Association*. 1-18.
- Sen, P., Grima Algora, R. (2020). *Sexual harassment against women with disabilities in the world of work and on campus*. United Nations Entity for Gender Equality and the Empowerment of Women. New York. U.S.A.
- Shah, S., Tsitsou, L., & Woodin, S. (2016). Hidden voices: disabled women's experiences of violence and support over the life course. *Violence Against Women*. 22(10),1189-1210.
- Siegel, L.J. (2007). *Criminology, theories, patterns, and typologies*, Tenth Edition, Wadsworth, Cengage Learning, USA.
- Sobsey, D. (1994). *Violence and abuse in the lives of people with disabilities: The end of silent acceptance?*. Baltimore: Brooks.
- Svensson, R., & Pauwels, L.J.R. (2014). *Risky lifestyles and self-control*, Encyclopedia of quality of life and well-being research, editors: alex c.michalos, publisher, springer, dordrecht, university of northern british columbia prince george, BC, Canada.
- Taubman-Ben-Ari, O., & Skvirsky, V. (2019). *The Terror management underpinnings of risky behavior*. In Handbook of Terror Management Theory. 559-576.
- Turanovic, J.J., Pratt, T.C. (2014). Can't stop, won't stop: Self-control, risky lifestyles, and repeat victimization. *Quantitative Criminology*. 30(1), 29-56.
- Wissink, I.B., Vugt, E.V., Moonen, X., Stams, G-J.J.M., & Hendriks, J. (2015). Sexual abuse involving children with an intellectual disability (ID): A narrative review Research. *Developmental Disabilities*. 36, 20-35.
- World Health Organization. (2011). *World report on disability*. World Health Organization and the World Bank.
- Young, M.E., Nosek, M.A., Howland, C., & Chanpong, G. (1997). Prevalence of abuse of women with physical disabilities. *Archives of Physical Medicine and Rehabilitation*, 78, 534-538.